

MEMO

Aan: Marije Streefkerk, gemeente Achtkarspelen

Van: Aukje Mennens, archeoloog Steunpunt Monumentenzorg Fryslân

Datum: 15-10-2018

Onderwerp: Advies archeologie locatie Westkern 6 te Kootstertille

---

Inleiding: het plan

Het gaat hier om de bouw van een biovergister, waarbij de bodem ter plaatse van de vergisters en navergisters in ieder geval tot een diepte van minimaal 1,20 m en 1,50 m onder maaiveld wordt uitgegraven. Maar waarschijnlijk zijn de bodemingrepen toch nog dieper, omdat er een grondverbetering onder de (na)vergisters moet plaatsvinden. Het is niet duidelijk hoe diep de bodemingrepen ter plaatse van het pompstation, de weegbrug en het wachtgebouwtje zullen zijn.

Het plangebied is volgens het kaartje op pagina 3 bijna 2,6 ha groot. Het gebied waar de bodemingrepen ten behoeve van de bouw/aanleg van de (na)vergisters, de weegbrug en het wachtgebouwtje, alsmede het pompstation plaatsvinden is kleiner dan de circa 2,6 ha.

Inventarisatie bekende archeologische en cultuurhistorische waarden

Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE):

Volgens de **Advieskaart Steentijd-Bronstijd** geldt voor het plangebied het advies: onderzoek bij grote ingrepen. De FAMKE zegt hierover het volgende: *Van deze gebieden wordt vermoed, op basis van eerder onderzoek dat eventuele aanwezige archeologische resten uit de steentijd al ernstig verstoord zijn. Voor de meeste kleine ingrepen is hier dan ook geen verder onderzoek noodzakelijk. Diepere sporen en vondsten kunnen evenwel nog intact zijn. Een uitzondering maken wij daarom voor zeer omvangrijke ingrepen van meer dan 2,5 hectare. Voor dergelijke grote ingrepen adviseert de provincie een karterend proefsleuvenonderzoek. Aanbevolen wordt om hiervoor contact op te nemen met de provinciaal archeoloog.* Rho geeft echter in de mail van 27 september aan dat in deze zone een karterend onderzoek moet worden uitgevoerd, maar dat klopt dus niet. **Als het plangebied kleiner zou zijn dan die 2,5 ha, zou hier wat betreft de Steentijd-Bronstijd geen onderzoek hoeven plaats te vinden.** Maar volgens de startnotitie is het plangebied iets groter dan 2,5 ha. Het bebouwingsvlak is kleiner dan 2,5 ha.

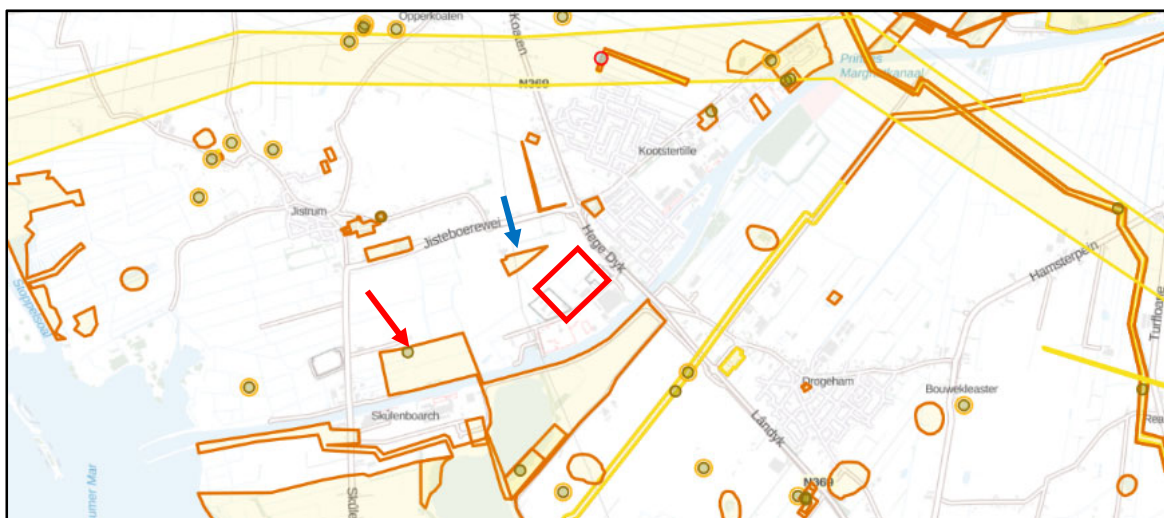
Afbeelding 1: Advieskaart Steentijd-Bronstijd van de FAMKE. Binnen de zwarte cirkel het plangebied

Binnen het gebied van de biovergister is dus geen sprake van een archeologisch waardevol terrein, een vuursteenvindplaats, een dobbe of van een hoge archeologische verwachtingswaarde voor de periode Steentijd-Bronstijd.

Volgens de **Advieskaart IJzertijd-Middeleeuwen** geldt voor het plangebied het advies om bij ingrepen van meer 5000m² een historisch en karterend onderzoek te verrichten. Dit betekent dat hier 3 boringen per hectare zouden moeten worden uitgevoerd, dus 8 boringen in totaal. Hier is sprake van een middelhoge archeologische verwachtingswaarde voor de periode IJzertijd-Middeleeuwen.

Archeologische onderzoeksgebieden

In het onderzoeksgebied (bij de blauwe pijl op afb. 2) direct ten noorden van het plangebied zijn geen archeologische waarden aangetroffen. In het onderzoeksgebied (bij rode pijl) ten westen van het plangebied zijn scherven kogelpotaardewerk aangetroffen. Het is niet duidelijk of het om een vindplaats gaat of dat de scherven hier terecht zijn gekomen bij de bemesting met terpaarde. Dit laatste terrein ligt in de oude, dichtgeslibde geul van de Oude Ried, net als het plangebied.

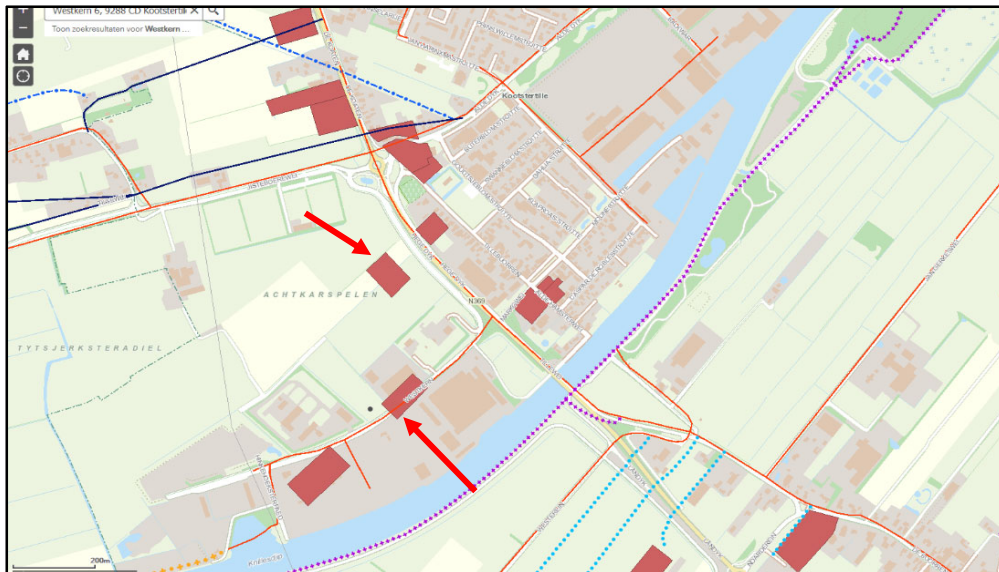

Afbeelding 2: Onderzoeksgebieden in en rond Kootstertille volgens Archis van de RCE. De locatie voor de biovergister ligt binnen de rode rechthoek.

Cultuurhistorische en cultuurlandschappelijke elementen:

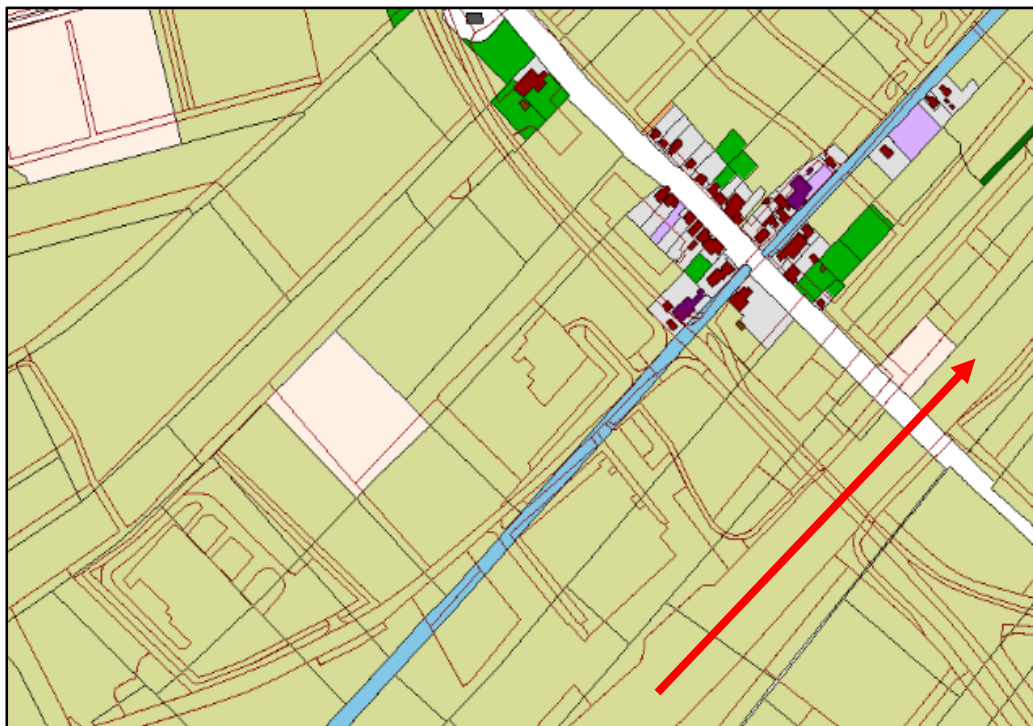
Volgens de Cultuurhistorische Kaart van de provincie Fryslân liggen langs de rand van het plangebied ook nog twee oude boerderijplaatsen (zie afbeelding 1). Deze boerderijplaatsen stonden aangegeven op de kaart van Schotanus uit 1718. Op de kadastrale minuut uit circa 1830 staan deze boerderijen echter al niet meer aangegeven. In de toekomst wil de provincie oude boerderijplaatsen ook op de FAMKE zetten, maar dat is binnen het grondgebied van de gemeente Achtkarspelen nog niet het geval. Tenzij de provincie van mening is dat dergelijke waarden bij nieuwe bestemmingsplannen al meegenomen moeten worden (Verordening Romte Fryslân 2014).

Het plangebied was in de Late Middeleeuwen grotendeels in eigendom bij het vrouwenklooster Buweklooster aan de oostkant van Droogeham. De Staten van Friesland sloten het klooster in 1580 en de landerijen waaronder het plangebied gingen in andere handen over. Het is niet bekend of de boerderijen uthoven van het klooster zijn geweest. Dat staat in ieder geval niet aangegeven in HisGis Fryslân. Mogelijk zijn de boerderijen hier pas gebouwd nadat Caspar de Robles in 1571 de opdracht gaf het kanaal te graven, het latere Kolonelsdiep en nu Prinses Margrietkanaal. De boerderijen die op de kaart van Schotanus uit 1718 voorkomen, waren aan het begin van de 19de eeuw niet meer aanwezig. Bijzonder is dat de boerderijen nog niet op de kaart van Schotanus uit 1664 staan.

Afbeelding 3: Cultuurhistorische Kaart van Fryslân met daarop in roodbruine vlakken de oud boerderijplaatsen en de oude paden en wegen (verschillend gekleurde lijnen). Bij de rode pijlen de twee boerderijplaatsen.

Wat bij de vergelijking van het kaartbeeld uit 1830 en de huidige topografische kaart opvalt is dat het Kolonelsdiep (gegraven in 1571) en nu Prinses Margrietkanaal bij Kootstertille in 1952 naar het oosten is verlegd. Een deel van de weg Westkern ligt op de plek van het oude Kolonelsdiep.

Afbeelding 4: Kadastrale minuut uit circa 1830 met daarover heen de huidige topografie (roodbruine lijnen). Bij de lange rode pijl het verplaatste Kolonelsdiep/Prinses Margrietkanaal (bron: HisGis).

Geomorfologische Kaart

Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied Westkern 6 in een ondiepe dalvormige laagte zonder veen. Het gaat hierbij om de geul van de Oude Ried. Deze dalvormige laagte wordt aan weerszijden begrensd door een grondmorenewelvingen (bedekt met dekzand, zwak golvend). Op de

grondmorenewelvingen aan weerszijden van het dal van de Oude Ried zijn door amateurarcheologen en bij onderzoeken door archeologische bedrijven verschillende vuursteenvindplaatsen en pingoruïnes aangetroffen. Deze vindplaatsen zijn niet aangetroffen in de dalvormige laagte, al lag een verstoord vuursteenvindplaats in de Oastkern wel op de overgang van de dalvormige laagte en de grondmorenewelving.

Abbeelding 5: CHK met daaroverheen de geomorfologische kaart. De okergele gebieden zijn gebieden met een grondmorene en de donkergroene strook daartussen is een dalvormige laagte (geul van de Oude Ried).

Advies:

Gezien het ontbreken van vuursteenvindplaatsen uit de Steentijd en dobbes (mogelijk pingoruïnes uit de Late IJstijd; ook van belang voor de archeologie) ter plekke van de dalvormige laagte zonder veen waarop het plangebied Westkern 6 ligt, ga ik er van uit dat de kans op het aantreffen van dergelijke archeologisch belangrijke vindplaatsen hier niet middelmatig of laag is. Uit archeologische onderzoeken op andere locaties in deze dalvormige laagte bij Kootstertille zijn geen vindplaatsen uit de Steentijd aangetroffen. Op de geomorfologische kaart, bodemkaart en advieskaart Steentijd-Bronstijd van de FAMKE staat geen dobbes aangegeven.

De kans op het aantreffen van vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen is hier iets hoger. Volgens de kaart van Schotanus uit 1718 stonden er twee boerderijplaatsen langs de rand of net buiten het plangebied. Het lastige is dat de kaart van Schotanus niet exact is. Dat is de Kadastrale minuut van 1830 wel en daarop ontbreken deze boerenplaatsen. Ik weet niet of men bij het bouwrijp maken van het bedrijventerrein Westkern en de bouw van bedrijven nog restanten van deze boerderijen is tegengekomen.

Gezien bovenstaande ga ik er van uit dat de kans gering is om op deze locatie vindplaatsen uit de Steentijd-Bronstijd aan te treffen. Wat betreft de boerderijplaatsen die Schotanus in 1718 op de kaart heeft gezet is het niet duidelijk waar zij exact hebben gestaan. Op de Cultuurhistorische Kaart staan ze ingetekend, maar wel zodanig dat de boerderijplaatsen aan het plangebied Westkern 6 grenzen. De noordelijke boerderijplaats ligt volgens mijn berekening net buiten het plangebied en zal trouwens bij de aanleg van de aardgastransportleidingen ten noorden van het plangebied Westkern 6 al behoorlijk verstoord zijn. Ter plekke van de zuidelijke boerderijplaats lijken geen diepe bodemingrepen te gaan plaatsvinden, want hier komen geen vergisters te staan.

Uit deze quickscan kan worden opgemaakt dat in het plangebied Westkern 6 naar mijn mening geen archeologisch vooronderzoek hoeft plaats te vinden.